

Hugleiðingar undirritaðs vegna frumvarps til laga um greiðsluaðlögun einstaklinga.

Rekstur Sparisjóðs Suður-Þingeyinga (hér eftir nefndur Sparisjóðurinn) er tiltölulega einfaldur að uppbyggingu. Hann tekur við innlánnum og veitir útlán ásamt því að sinna allri almennri viðskiptabankaþjónustu. Sparisjóðurinn hefur hóflegan vaxtamun sem nýttur er til að standa undir stærstum hluta rekstri hans. Þegar veitt eru útlán er gerður samningur við viðskiptavininn um að lána honum tiltekna upphæð sem greiðist til baka með fyrirfram gefnum forsendum. Lánveitandi og lánþegi samþykkja síðan báðir skilmálana með undirritun sinni á skuldaskjali. Til að viðskiptavinur geti fengið lán þarf hann að standast greiðslumat sem sýnir að hann geti greitt af láninu. Oftast hagar þannig til að Sparisjóðurinn óskar eftir tryggingum frá viðskiptavininum til að tryggja endurgreiðslu lánsins, komi til greiðslufalls greiðanda. Helstu tryggingarnar fyrir því eru lögveð í eign viðkomandi og algengt er lánsveð sem viðkomandi fær í eign hjá þriðja aðila. Þá skal geta um sjálfskuldarábyrgð sem oftast er fengin út á smærri lán, yfirdráttarheimildir og kortaviðskipti, en þar gangast einstaklingar í ábyrgð fyrir skuldum viðkomandi viðskiptavinar. Þess er vandlega gætt að ábyrgðaraðilar séu þess full meðvitaðir að verði greiðslufall hjá skuldaranum fellur lánið á þá. Ekki er óalgengt að fleiri en einn ábyrgðaraðili sé á sama láninu til að dreifa áhættunni. Mjög algengt er að lán til viðskiptavinar byggist að miklu leyti á styrk ábyrgðaraðila og oft fær hann lán fyrir tilstuðlan ábyrgðaraðila. Ábyrgðarmenn eru ekki teknir gildir nema þeir séu taldir að fullu hæflir til þess að standa undir þeirri ábyrgð komi til greiðslufalls hjá lántakanda. Vissulega geta aðstæður ábyrgðaraðila breyst þannig að viðkomandi geti ekki staðið við skuldbindingar sínar, frekar en greiðandi, og verður þá Sparisjóðurinn að leysa þau mál á sínum forsendum t.d. með skuldbreytingum, vaxtafrystingu eða öðrum leiðum.

Varðandi erlend lán í Sparisjóðnum þá er rétt að geta þess að Sparisjóðurinn hefur ekki lánað í erlendri mynt síðan í ársbyrjun 2007. Heildarútlán í erl. myntum í Sparisjóðnum eru um 160 milljónir króna og á Sparisjóðurinn erlendan gjaldeyri á móti til að tryggja stöðu sína gagnvart gengisbreytingum. Ekkert bílalán er í erlendri mynt. Til að fjármagna lánin var heitið samningi um lánalínu við Sparisjóðabankann. Sú lánalína fluttist yfir í Seðlabanka Íslands við fall Sparisjóðabankans og er þar flokkuð sem krafa á Sparisjóðinn. Í samningum við Seðlabankann um uppgjör kröfunnar var ófrávíkjanlegt af hálfu Seðlabanka að einungis yrði gefinn 12% afsláttur af henni og þá einungis við fulla uppgreiðslu. Athyglisverð mismunun miðað við fluttu lánin í nýju bankanna. Á þessu sést að ekki er svigrún til að gefa greiðendum hærri afslátt en 12% af uppgreiðslu lána þeirra öðru vísi en að rýra stöðu Sparisjóðsins. Það er vert að vekja athygli á að í dag er gengi USD nálaga 127 kr. pr. USD en var 118 kr. pr. USD árið 2001.

Undirritaður hefur leitað upplýsinga á hvaða verði hinir svokölluðu nýju bankar, fengu útlánin flutt til sín úr þrotabúum gömlu bankanna. Ekki virðist nokkur leið að verða sér út um

staðfestar upplýsingar um þann gjörning en ætla má að lánapakkarnir hafi verið fluttir í nýju bankanna með 40 til 60% afföllum. Á nýlegum fundi með útibústjóra eins af nýju bönkunum upplýstist að krafa er um það frá æðstu ráðamönnum í viðkomandi banka að öll lán skulu innheimtast að fullu sé þess nokkur kostur. Það er augljóst að þarna á sér stað mikil mismunun milli nýju bankanna og annara fjármálafyrirtækja sem nauðsynlegt er að taka tillit til í væntanlegum lögum um greiðslujöfnun.

Sparisjóður Suður-Þingeyinga er ein fárra, ef ekki eina fjármálastofnunin á viðskiptabankasviði sem lifði af bankahrunið og hefur ekki sótt um aðstoð frá hinu opinbera. Vissulega hefur Sparisjóðurinn orðið fyrir áföllum þar sem hann hefur þurft að færa niður eignahluta sinn í fyrirtækjum sem hann átti í og tengdist svokallaðri Sparisjóðafjölskyldu. Eigið fé Sparisjóðsins hefur lækkað í ca. 300 milljónir og er gert ráð fyrir því að eiginfjárhlutfallið verði um 10,4%. Það er því talsverð hættu á því að Sparisjóðurinn fari í þrot, verði honum gert skylt með lögum að afskrifa óþekktan hluta af útlánasafni sínu þrátt fyrir að geta sýnt fram á greiðsluöryggi viðkomandi lána t.d. með veðum eða ábyrgðum. Í framhaldi af þessu vaknar sú spurning hvort hið opinbera skapi sér ekki skaðabótaskyldu með setningu laga, þar sem fjárhagslegu sjálfstæði fyrirtækis í frjálsum rekstri er ógnað með lögskipaðri niðurfellingu krafna, sem fyrirtækið telur að fullu tryggðar samkvæmt þeim lögum sem í gildi voru þegar skuldirnar voru stofnaðar. Einnig vaknar sú spurning hvernig Sparisjóðurinn á að fjármagna væntanlegar afskriftir ef hið opinbera yrði fríað frá bótaskyldu eftir setningu laganna.

Vegna deilna um undirritun og samþykkis míns, fyrir hönd Sparisjóðsins á greiðsluaðlögunarmálum sem nú eru í gangi varðandi frjálsa greiðsluaðlögun, skal tekið fram að mér er með öllu óheimilt að samþykkja hvers konar gjörning sem getur leitt til falls Sparisjóðsins og með slíkri undirskrift gæti ég skapað mér refsíábyrgð samkvæmt lögum.

Fyrir liggur að hið opinbera hefur og mun koma að endurreisn fjölda fjármálafyrirtækja og flestra sparisjóða og mun verða meirihlutaeigandi í einhverjum fjármálafyrirtækjum og með ríkjandi stofnfjárhlut í viðkomandi sparisjóðum, þar sem Bankasýslu ríkisins verður falin umsjón fyrir hönd hins opinbera. Samkvæmt mínum heimildum er skylda við setningu laga á Alþingi, sem hugsanlega hefur í för með sér útgjöld að hálfu hins opinbera, að leggja fram nákvæma kostnaðaráætlun vegna þess kostnaðar sem setning laganna getur skapað. Af því leiðir að slíkur útreikningur verður að liggja fyrir varðandi frumvarp til laga um greiðsluaðlögun einstaklinga.

Varðandi frumvarp til laga um greiðsluaðlögun einstaklinga tel ég að í frumvarpinu verði að vera skýlaus ákvæði um framfærslukostnað einstaklinga og fjölskyldna til að koma í veg fyrir mismunandi viðmið við útreikninga eins og reynslan sýnir að hefur gerst. Sama gildir um lengd greiðsluaðlögunartímabilsins sem samkvæmt frumvarpinu á að vera 2 til 5 ár. Heppilegra væri að hafa einungis fast tímabil t.d. 3 ár.

Samkvæmt frumvarpinu virðist réttur kröfuhafa vera mjög takmarkaður og einungis skuldara gefinn kostur að vísa málum til ráðherra s.b.r. 4, 5, 8 og 17 gr. frumvarpsins án þess að skilgreina hvað ráðherra hyggst gera í þeim tilfellum. Tel ég þarna um mikla mismunun og óvissu að ræða.

Ég er ekki lögfræðimenntaður og get ekki gert mér fulla grein fyrir því hvort staðfesting frumvarpsins geti haft áhrif á önnur lög. Það vekur þó upp í huga mínum ýmsar spurningar þegar til stendur að fella niður skattgreiðslur af niðurfelldum skuldum hjá einhverjum hluta þeirra sem leita greiðsluaðlögunar. Líta má á að við lántöku tekur skuldari við fjármagni sem myndar eignastofn en við endurgreiðslu lánsins fyrir skattgreiðsla. Ef ekki er um gjaldþrot að ræða en lán afskrifuð án skattgreiðslu, er þá ekki verið að brjóta jafnræðisreglu stjórnarskrárinnar með slíkri mismunun?

Þá mótmæli ég því sem tiltekið er í 12. gr. frumvarpsins að ekki megi semja við eða krefja ábyrgðaraðila um greiðslu skulda.

Í þeim tilfellum sem Sparisjóðurinn hefur komið að greiðsluaðlögun hefur ekkert tilfelli verið vegna kreppunnar eftir fall bankanna. Þau dæmi hafa ekki aukið trú mína á viðkomandi frumvarpi auk þess sem dæmin sanna að mikil mismunun á sér stað milli þeirra sem í raun eru gjaldþrota auk þeirra sem komast í greiðsluaðlögun gagnvart þeim sem ekki komast í greiðsluaðlögun og leggja hart að sér við að standa við gerða samninga. Samkvæmt frumvarpinu skal afskrifa allar samningskröfur að loknu greiðsluaðlögunartímabilinu sem gerir það að verkum að sá sem er búinn að fara í greiðsluaðlögun er á grænni grein fjárhagslega en sá sem er undir mörkunum verður í vanda um ókomna tíð. Það getur ekki verið andi laganna að mismuna fólki svona takmörkunarlaust.

Laugar 09.04.2010

Guðmundur E. Lárusson
Sparisjóðsstjóri
Sparisjóðs Suður-Þingeyinga